

Notat

Til: Alle eiere

Kopi:

Vår dato:

Vår referanse:

Vår saksbehandler:

VETAKS

15.09.2026

26/00546-3

Line Bosnes Hegna

Evalueringsgrunnlag for kostnadsfordelingsmodell for VETAKS

Bakgrunn for saken

Representantskapet i VETAKS IKS fattet følgende vedtak i sak 6/26 i møte 11. mai 2026:

- 1. I hvert representantskap der årsbudsjettet behandles, skal kostnadsfordelingsmodellen gjennomgås og orienteres om.*
- 2. I det tredje året i valgperioden, skal det avtroppende representantskapet diskutere og vurdere om kostnadsfordelingsmodellen skal utredes eller ikke.*
- 3. Eventuell endring av kostnadsmodellen skal vedtas av det avtroppende representantskapet.*
- 4. Arbeid med første evaluering starter nå og eventuelle forslag til endringer legges normalt fram til vedtak i representant skapet i neste eller det påfølgende møte. Eierne inviteres til å komme med innspill tidlig i prosessen. Eventuelle endringer implementeres normalt fra og med år fire eller år en i ny valgperiode om ikke representantskapet vedtar annet implementeringstidspunkt.*

En ny rutine for jevnlig evaluering av kostnadsmodellen er vedtatt. Første evaluering skal skje nå, og prosess for å fatte vedtak i representantskapsmøte høsten 2026 eller våren 2027 er satt i gang.

Historikk

Kontrollutvalgssekretariatet som i dag er Vestfold, Telemark og Agder kontrollutvalgssekretariat IKS (VETAKS), ble opprettet i 2005.

Selskapet finansieres av faste årlige tilskudd fra eierne. Representantskapet vedtar et budsjett og en økonomisk ramme for selskapet. Deretter blir kostnadene fordelt mellom eierne etter en *kostnadsfordelingsmodell*. Modellene som er brukt er kombinasjonsmodeller, der ulike elementer blir vektlagt.

I perioden mellom 2005 og 2023 besto kostnadsfordelingsmodellen av disse elementene:

- Eierandel for kommunene (basert på folketall) - Fylkene hadde fastsatt til sammen 1/3 eierandel.
- Fastbeløp kr 20 000 på kommuner over en viss størrelse.
- Antall møter i året.

Kostnadsmodellen fra 2005 ble prøvd og vurderte flere ganger oppgjennom årene. Selskapet innlemmet nye eiere i 2010, 2014, 2020 og i 2021. Etter de to siste utvidelsene av selskapet i 2020 og 2021, samtidig som det også var kommunesammenslåinger, ble det endringer i eierandeler og noen forenklede tilpasninger ble gjort. Modellen hadde også en viss grad av skjønnsjusteringer, og over tid hadde alle disse endringene gjort at styret og representantskapet mente det var behov for å se på modellen for å rette opp i skjevheter som har kommet over tid.

Styret fikk i 2022 mandat til å vurdere eventuelle behov for endringer. Det var også naturlig å gjøre dette da, siden selskapsavtalen måtte endres og eierforholdene endres, som følge av at Vestfold og Telemark fylkeskommune ble splittet i to fylker fra 1.1.2024.

Någjeldende kostnadsmodell ble vedtatt i 2023 for budsjettet 2024. Dette medførte en engangskostnadsøkning for noen kommuner og en nedjustering for stort sett de små kommunene. Under ser man kostnadene for 2023 etter gammel og ny modell.

	Fordeling 2023- gammel modell	Fordeling 2023-ny modell	Endring/justering i 2023-tall	Anslag kostad med ny modell for 2024
VTFK	kr 855 000	1 692 480	-17 520	1 760 000
Porsgrunn	kr 526 000	384 601	-141 399	399 945
Notodden	kr 296 000	219 229	-76 771	227 975
Siljan	kr 138 000	122 481	-15 519	127 368
Bamble	kr 317 000	224 686	-92 314	233 650
Kragerø	kr 282 000	205 000	-77 000	213 178
Drangedal	kr 182 000	151 748	-30 252	157 802
Nome	kr 204 000	164 506	-39 494	171 069
Midt-Telemark	kr 305 000	185 999	-119 001	193 419
Tinn	kr 204 000	159 288	-44 712	165 643
Hjartdal	kr 147 000	138 300	-8 700	143 817
Seljord	kr 146 000	125 351	-20 649	130 351
Kviteseid	kr 146 000	123 029	-22 971	127 937
Nissedal	kr 131 000	117 513	-13 487	122 201
Fyresdal	kr 147 000	136 366	-10 634	141 806
Tokke	kr 146 000	121 371	-24 629	126 213
Vinje	kr 153 000	129 952	-23 048	135 136
Agderfk	kr 855 000	846 240	-8 760	880 000
Risør	kr 162 000	185 786	23 786	193 198
Grimstad	kr 290 000	297 614	7 614	309 487
Arendal	kr 462 000	431 812	-30 188	449 038
Gjerstad	kr 147 000	142 896	-4 104	148 597
Vegårshei	kr 131 000	121 323	-9 677	126 163
Tvedestrand	kr 147 000	162 492	15 492	168 974
Froland	kr 146 000	162 402	16 402	168 881
Lillesand	kr 217 000	209 931	-7 069	218 306
Birkenes	kr 147 000	158 385	11 385	164 703
Åmli	kr 147 000	139 570	-7 430	145 138
Kristiansand	kr 785 000	834 341	49 341	867 626
Vennesla	kr 217 000	230 356	13 356	239 546
Sandefjord	kr 642 000	575 074	-66 926	598 016
Færder	kr 260 000	274 341	14 341	285 286
Tønsberg	kr 546 000	457 088	-88 912	475 323
Larvik	kr 432 000	403 863	-28 137	419 974
Holmestrand	kr 260 000	266 456	6 456	277 086
Horten	kr 260 000	276 132	16 132	287 148
SUM	kr 10 578 000	10 578 000		11 000 000

Oversikt over ulike modeller

Det er mange ulike kostnadsmodeller og fordelingsmodellen man kan bruke i selskap som oss. Erfaringsmessig er det vanlig å benytte kombinasjonsmodeller.

Modell	Fordelingsgrunnlag	Fordeler	Ulemper
1. Lik andel	Alle kommuner betaler samme beløp	Enkel og forutsigbar	Små kommuner kan betale relativt mye
2. Innbyggertall	Kostnad fordeles etter folketall	Enkel, objektiv og lett å beregne	Bruker ikke nødvendigvis tjenesten proporsjonalt med folketallet
3. Eierandel	Samme fordelingsnøkkel som eierbrøken	Kobler finansiering og eierskap	Eierandel trenger ikke gjenspeile faktisk arbeidsmengde
4. Grunnbeløp + innbyggertall	Fast beløp + resten etter folketall	Kombinerer grunnkostnad og størrelse	Litt mer komplisert
5. Grunnbeløp + timepris	Fast grunnbeløp + faktisk tidsbruk	Tydelig sammenheng mellom bruk og betaling	Kan gi mye administrasjon og mindre forutsigbarhet
6. Fast ramme etter kommune	Avtalt årlig beløp per kommune	Svært forutsigbart	Kan bli skjevt ved store forskjeller i aktivitet
7. Selv-kost/brukerbetaling	Faktiske kostnader fordeles etter tjenestekjøp	Sterk sammenheng mellom kostnad og bruk	Kan svekke incentivet til å bruke sekretariatet aktivt
8. Kombinasjonsmodell	Grunnbeløp + folketall + eventuelt timer	Kan gi den beste balansen	Mest komplisert

Kostnadsfordelingsmodellen som Vetaks har hatt og har i dag, er en kombinasjonsmodell.

Någjeldende kostnadsmodell i VETAKS

Det er ulik beregning av tilskudd for fylkeskommunene og kommunene. I kostnadsfordelingsmodell blir det vedtatte tilskuddet fordelt på alle eierne basert på flere kriterier:

- Fylkeskommunenes tilskudd utgjør samlet 24% av det totale tilskuddet. Dette er en videreføring av en historisk villet politikk fra fylkeskommunale eiere om å ta en større andel av kostnadene. Tidligere var det 1/3 av tilskuddet, etter nåværende modell er det om lag 1/4. I dag er det tre fylkeskommuner som hver tar 8% av det totale tilskuddet. Dette er en fast sum og er ikke folketall- eller aktivitetsbasert.
- Kommunenes tilskudd beregnes ut fra tre kriterier:
 - 1) **Fast beløp** kr 30 000. Dette er likt for alle.
 - 2) Fast kostnad per møte kr 20 000. Dette er en **aktivitetsbasert** kostnad.
 - 3) Beløp fordelt etter **folketall**. Dette er det resterende beløpet av tilskuddet når fylkeskommunen og de to overstående postene er trukket fra. Dette gir større kommuner en større andel av kostnadene, samtidig som beregningen er enkel og forutsigbar.

Folketallet justeres ikke årlig i tråd med folketallstatistikken, men denne modellen gjør det enklere å endre ved større forandringer som kommunesammenslåinger, nye medeiere eller oppdelinger. I tillegg vil det være naturlig å gjøre folketallsjusteringer ved hver endt periode, i tråd med rutineene som er vedtatt. Denne modellen gjør det greit å gjøre justeringer når de har gått mange år.

Alle kommunene har et fastbeløp på kr 30 000 i bunn. Det er noe grunnleggende som alle kommuner må ha uavhengig av størrelse, lisens til sekretariat, kontor og administrasjon o.l. Kommunen har en viss påvirkning på tilskudd ved å knytte kr 20 000 opp mot hvert avtalt møte. Dersom en kommune øker eller minsker aktiviteten blir det hensyntatt.

Dette er en kombinasjonsmodell som tar opp i seg de ulikhetene som er mellom eiere der kommunestørrelsen variere mellom Kristiansand på ca 120 000 innbyggere og Fyresdal med ca 1200 innbyggere.

Vurdering

Nå har kostnadsmodellen virket på 3 budsjetter og det er gjort noen erfaringer. Hovedbegrunnelsen for at kostnadsmodellen er kommet opp til diskusjon igjen, er at

Kristiansand kommune, som største eier i selskapet, mener de betaler for stor andel av kostnadene, og at de også betaler mer enn sammenlignbare kommuner. Dette medførte at de fremmet et forslag i representantskapet i 2025 og at modellen måtte vurderes. Dette ble nedstemt av representantskapet med henvisning til at modellen nylig hadde blitt revidert, endret og vedtatt. Kristiansand fremmet på nytt et forslag om evaluering av kostnadsmodellen i representantskapsmøte i mai 2026, og fikk flertall for sitt forslag om at modellen skal evalueres, jf. vedtak øverst i saken.

Denne saken er et utpreget eierspørsmål. Daglig leder har foretatt en vurdering og sett på muligheter for å gjøre justeringer. Styret er orientert og representantskapets leder er også involvert.

Det er alltid en utfordring når store og små kommuner skal eie noe sammen. Kommunene har samme krav til tjenesten. Aktivitetsnivået variere og har ofte sammenheng med størrelsen på kommunen, men ikke alltid. Krevende saker dukker opp både i store og små kommuner. Men omfanget av saker er på det jevne større i store kommuner enn i små.

Sekretariatet må kunne håndtere det som kommer i kontrollutvalgene, både faglig og kapasitetsmessig. Det er en fordel for alle eiere at sekretariatet er kompetent, har erfaring, kapasitet og er stabilt.

Daglig leder anbefaler å fortsette med den kostnadsfordelingsmodellen som er i dag. Dette er en god modell som tar opp i seg de ulikhetene som er i eiergruppa. Det er som nevnt over:

- Fastbeløp - likt for alle
- Aktivitetsbasert beløp - antall møter i året
- Størrelse på kommunen – folketall

VETAKS ligger midt på eller litt under på kostnader for eierne i forhold til andre sekretariat i resten av landet. Men de minste kommunene betaler ganske lite for tjenesten i forhold til sammenlignbare kommuner noen andre steder i Norge og andre sekretariater. Dette vil det være rimelig å justere på og på den måten må de mindre få en engangsjustering som medfører at kostnadene øker noe. For de aller minste vil de likevel ha en fornuftig kostnad og legge seg havne mer likt med sammenlignbare kommuner. Når man i tillegg ser tilbake på forrige store justering som skjedde i 2024 der flere småkommuner fikk en reduksjon, vil noen små kommuner ved en eventuell oppjustering komme opp på samme nivå som før. Kostnadene for tjenesten vil fortsatt være fornuftig.

Forslag til justering

Daglig leder foreslår en justering i fordelingsmodellen, men som ikke endrer kriteriene for fordelingen:

1. Det foretas en folketalljustering i modellen. Folketall per 2. halvdel 2026 (SSB) legges inn. I dagens modell ligger folketall fra 1.1.2022.
2. Oppjustering av fastbeløpet. Fastbeløpet som er likt for alle eiere er på kr 30 000. Ved å justere på dette vil de små kommunen ta en større andel av kostnadene og de største vil få sin andel nedjustert noe.
3. Fastbeløp per møte justeres opp. Dette vil medføre økt andel av kostnadene blir basert på aktivitet og kommunen (kontrollutvalget) kan ha en direkte påvirkning.

Det er mange alternativer og kombinasjoner. Men dersom fastbeløpet endres til kr 60 000, eller til kr 50 000 i kombinasjon med møtebeløp kr 25 000, vil de kommunene som får en økning – ha en økning på om lag 25 000 – 35 000. De største kommunene vil få en reduksjon på omlag 30 000 – 130 000. Representantskapet vil da kunne vedta hvilket kriterier og beløp skal justeres i modellen og kostnadene blir fordelt etter det.

Nederst i saken vises dette med noen eksempler på endringer. Modell 1 viser endring fra 2026 til 2027 med dagens kriterier i modellen. Modell 2 viser en justering av fastbeløp fra 30 000 til 50 000 kombinert med justering av møtebeløp fra 20 000 til 25 000. Modell 3 viser justering av kun fastbeløp til 80 000 og fortsatt møtebeløp 20 000. Dette er eksempler for å gi et visst bilde. Det er ikke mulig å legge frem alle mulige alternativ. Men det er ved justering av fastbeløpet som er likt for alle at de største kostnadsøkningen for de små skjer og tilsvarende reduksjon for de store.

Innspill fra eierne i forkant

Dette selskapet består av 37 eierkommuner. Det er svært ulike kommuner. Felles er at alle må ha et uavhengig sekretariat for sitt kontrollutvalg, alle vil ha kvalitet og alle vil betale en rimelig, fornuftig og rettferdig pris for tjenesten.

Kostnadsfordeling er et budsjett og eierspørsmål og det kan være krevende å få til gode forhandlinger og diskusjoner med 37 delvis motstridende eierinteresser. I representantskapsvedtaket ble det vedtatt at eierne skulle involveres tidlig i prosessen. Det var ikke hensiktsmessig å sende ut et åpent spørsmål om hvordan hver enkelt eier ville ha det. Det var derfor viktig å få frem et diskusjonsgrunnlag, men også sette det i sammenheng og i rammen for eierorganet som er representantskapet. Gjennomsiktighet og åpenhet er viktig for tillit og samarbeid i eierstyringen.

Selskapets daglige leder eller styre kan ikke tale enkelte eiers sak, men det er likevel innenfor å gjøre noen vurderinger av modellen og utslaget det gir etter de diskusjoner som har vært i representantskapet.

Saken om kostnadsfordelingsmodellen legges opp til behandling i representantskapsmøte 23. november 2026. Eierne får oversendt dette beslutningsgrunnlaget og forslag til løsning på høring med mulighet til å komme med innspill i forkant av representantskapsmøte, se oversendelsebrev. Dette for å sikre at eierkommunene kan ha behandling av anbefalingene i god tid.

Selskapet ønsker å få tilbakemelding (høringssvar) på anbefalingene i forkant av representantskapet. På den måten kan argumentene sammenstilles og legges ut på saken i forkant av representantskapsmøte. Dette gir kommunene en mulighet til å komme med , men også hensynta høringsinnspill fra andre.

Representantskapet må vedta et budsjett for 2027 i høst. Budsjettet baserer seg på nåværende eiere og nåværende kostnadsfordelingsmodell.

Dersom representantskapet mener at det må gås flere runder om kostnadsfordelingsmodellen, er det mulig å kalle inn til ekstra representantskapsmøte. Dersom det ikke blir enighet om eller om det fortsatt er ønske om å endre hele modellen, bør det nedsettes en arbeidsgruppe bestående av representanter fra store, små og mellomstore eierkommuner for å utrede og komme frem til en annen løsning enn den som er i dag eller foreslås her.

Daglig leders innspill til forslag til vedtak til representantskapsmøte 23. november 2026

1. Kostnadsfordeling modellen hovedkriterier og fordelingsmomenter endres ikke.
2. Oppdatert folketall per 2. halvdel (1.7.) 2026 legges inn i modellen.
3. Det årlige fastbeløpet justeres til kr 50 000.
4. Det årlige fastbeløpet per møte justeres til kr 25 000.
5. Justeringen gjelder for budsjettåret 2027.
6. Kommunene som får økte kostnader utover deflator, kan fordele den engangs kostnaden over to år dersom de ønsker det.

Subsidiert

1. Det settes ned en arbeidsgruppe med fem representanter fra store, små og mellomstore eiere for å utrede en ny kostnadsmodell. Daglig leder er sekretær for arbeidsgruppa. Ny kostnadsmodell legges frem til behandling sammen med budsjett for 2028.

Fordeles til fy	0,24	2026	Endring fra 2020			Endring fra 2020			Endring fra 2026
			Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 1	Modell 2	Modell 3	
Tilskudd til fo	12136410								
			Som i dag	50 000/25 000	80 000/20 000				
Kommune	Innb.tall 2. kvartal 2026								
TFK		938 080	970 913	970 913	970 913	-32 833	-32 833	-32 833	
K-4001 Porsg	37539	427 962	450 399	413 277	399 416	-22 437	14 685	28 546	
K-4005 Notoc	13314	240 094	242 356	257 910	256 540	-2 262	-17 816	-16 446	
K-4010 Siljan	2379	131 719	126 503	160 348	170 103	5 216	-28 629	-38 384	
K-4012 Bamb	14285	246 415	249 092	262 133	260 664	-2 677	-15 718	-14 249	
K-4014 Krage	10372	223 611	221 948	245 113	244 046	1 663	-21 502	-20 435	
K-4016 Drang	4062	163 773	158 177	192 668	197 250	5 596	-28 895	-33 477	
K-4018 Nome	6518	178 551	175 214	203 350	207 680	3 337	-24 799	-29 129	
K-4020 Midt-	11068	203 448	206 776	223 141	227 002	-3 328	-19 693	-23 554	
K-4026 Tinn	5514	172 507	168 249	198 983	203 416	4 258	-26 476	-30 909	
K-4024 Hjartc	1630	148 195	141 307	182 090	186 922	6 888	-33 895	-38 727	
K-4022 Seljor	2981	135 042	130 678	162 966	172 659	4 364	-27 924	-37 617	
K-4028 Kvites	2502	132 352	127 356	160 883	170 625	4 996	-28 531	-38 273	
K-4030 Nisse	1513	125 963	120 495	156 581	166 425	5 468	-30 618	-40 462	
K-4032 Fyres	1265	145 954	138 775	180 502	185 372	7 179	-34 548	-39 418	
K-4034 Tokke	2247	130 432	125 587	159 773	169 542	4 845	-29 341	-39 110	
K-4036 Vinje	3804	140 372	136 387	166 546	176 154	3 985	-26 174	-35 782	
Agderfk		938 080	970 913	970 913	970 913	-32 833	-32 833	-32 833	
K-4201 Risør	6667	201 354	196 247	228 998	228 313	5 107	-27 644	-26 959	
K-4202 Grims	25661	329 046	348 004	336 613	328 974	-18 958	-7 567	72	
K-4203 Arend	46628	482 650	513 447	452 810	438 014	-30 797	29 840	44 636	
K-4211 Gjers	2509	153 518	147 404	185 913	190 655	6 114	-32 395	-37 137	
K-4212 Vegår	2253	130 376	125 629	159 799	169 568	4 747	-29 423	-39 192	
K-4213 Tvede	6474	176 218	174 909	203 159	207 493	1 309	-26 941	-31 275	
K-4214 Frolar	6301	176 113	173 709	202 406	206 758	2 404	-26 293	-30 645	
K-4215 Lilles	11866	229 323	232 312	251 611	250 391	-2 989	-22 288	-21 068	
K-4216 Birker	5449	171 460	167 798	198 701	203 140	3 662	-27 241	-31 680	
K-4217 Åmli	1817	149 665	142 604	182 903	187 716	7 061	-33 238	-38 051	
K-4204 Kristi	119720	945 237	1 060 469	820 725	788 411	-115 232	124 512	156 826	
K-4223 Venne	15817	252 983	259 719	268 796	267 170	-6 736	-15 813	-14 187	
VFK		938 080	970 913	970 913	970 913	-32 833	-32 833	-32 833	
K-3907 Sande	67303	644 907	696 865	592 736	565 813	-51 958	52 171	79 094	
K-3911 Færde	27807	305 782	322 890	295 947	298 087	-17 108	9 835	7 695	
K-3905 Tønsb	60404	515 625	569 008	462 729	456 516	-53 383	52 896	59 109	
K-3909 Larvik	48986	496 610	529 804	463 066	448 027	-33 194	33 544	48 583	
K-3903 Holm	27224	296 648	318 846	293 411	295 611	-22 198	3 237	1 037	
K-3901 Horte	28069	307 856	324 708	297 087	299 200	-16 852	10 769	8 656	
Sum	631948	11 726 003	12 136 410	12 136 410	12 136 410	-410 409	-410 409	-410 409	
minustegn betyr en økning fra 2026-2027, uten minustegn er reduksjon									
Fastbeløp/fastbeløp møte									